

Veiligheidszorg tussen markt en staat

Rutger Claassen

Dit artikel bespreekt de grondslagen van de organisatie van veiligheidszorg tussen markt en staat: wat is hun rol en onderlinge verhouding? Het antwoord op die vragen hangt mede af van de normatieve benadering die we kiezen. Dit laat het artikel zien aan de hand van twee concurrerende normatieve benaderingen met betrekking tot veiligheid: een individualistische benadering en een gemeenschapsgerichte benadering. Beide benaderingen blijken verschillende visies te genereren op twee belangrijke kwesties in de veiligheidszorg: de ongelijkheden in veiligheidsvoorziening en het belang dat wordt toegekend aan onveiligheidsgevoelens.

Inleiding

De opkomst van private veiligheidszorg roept een bredere vraag op, namelijk of veiligheidsvoorziening een goed is dat op legitieme wijze via de markt kan worden geleverd en hoe zich dat verhoudt tot de door de staat geleverde veiligheidsdiensten. De beleidsconsensus op dit moment is dat veiligheidszorg een goed is dat deels door de staat en deels door de markt geleverd wordt – veiligheidszorg als *gemengd* systeem, waarbij de markt moet worden gereguleerd en in omvang beperkt, zodat zij altijd slechts additioneel is aan de staat (Van Dijk & De Waard 2001). De ongemengde alternatieven voor deze consensus – een staatsmonopolie of een volledig marktsysteem – worden als beleidsopties nauwelijks serieus genomen. Als gevolg daarvan is er weinig discussie over de vraag *waarom* zo'n gemengd systeem het meest wenselijk is. Op het moment dat staat en markt zich op stabiele wijze tot elkaar verhouden, hoeft dat geen groot probleem te zijn. Als deze verhouding in verandering is, is het echter raadzaam na te gaan waarom zowel staat als markt een plaats moet krijgen in de veiligheidszorg. Pas met zo'n visie op de grondslagen van de organisatie van veiligheidszorg kan antwoord worden gegeven op lastige vragen over hoe te reageren op nieuwe ontwikkelingen en de *grenzen* vast te stellen die aan zowel staat als markt gesteld moeten worden.

De inzet van dit artikel is de discussie over de grondslagen van de organisatie van veiligheidszorg uit te lokken. Ik doe dat door twee concurrerende normatieve benaderingen met betrekking tot veiligheid te presenteren. De ene benadering ziet de betekenis van veiligheid als afgeleid van het belang van individuen bij veiligheid en stelt het individuele recht op veiligheidszorg centraal. De andere benadering vertrekt vanuit de bijdrage van veiligheid aan de constitutie van gemeenschappen (paragraaf 1). Ik laat vervolgens zien hoe beide benaderingen verschillend aankijken tegen twee belangrijke kwesties: de ongelijkheden in veiligheidsvoorziening (paragraaf 2) en het onafhankelijk belang dat wordt toegekend aan onveiligheidsgevoelens (paragraaf 3). Markt en staat hebben elk verschillende eigenschappen waardoor zij anders met deze problemen omgaan.

Echter, hoe we dat potentieel van markt en staat waarderen, en hoe onze keuze voor markt of staat (of een combinatie van beide) uitvalt, hangt af van de normatieve benadering die men kiest, individualistisch of gemeenschapsgericht. Achter de beleidsconsensus gaat een normatieve *dissensus* schuil met potentieel verstrekkende gevolgen. Beleidsmakers en andere betrokkenen doen er daarom goed aan te bedenken vanuit welke normatieve benadering zij naar het vraagstuk van de organisatie van veiligheidszorg kijken (paragraaf 4).

1 Twee visies op het belang van veiligheid

Het doel van elke veiligheidsvoorziening betitel ik als *bescherming*. Een bedrijf of staat A biedt bescherming aan burger of organisatie B tegen een risico C. Verschillende risico's kunnen in het geding zijn, maar we zullen ons beperken tot de klassieke veiligheidsrisico's, samen te vatten onder de noemer van schending van eigendomsrechten of rechten in de eigen persoon door een of meer medeburgers. Het gaat om criminele handelingen als diefstal, mishandeling en moord.¹ Veiligheid is dan de bescherming van burgers tegen de genoemde inbreuken op hun rechten.

De vraag is nu wie veiligheid moet leveren en waarom. Die vraag valt niet direct te beantwoorden: we moeten eerst weten waarom veiligheid überhaupt van belang is. Veiligheidszorg is in eerste instantie een *moreel neutraal* goed; het is simpelweg een complexe verzameling van handelingen door sommigen om anderen te beschermen tegen bepaalde risico's. Dit complex krijgt pas een morele waarde binnen een normatieve benadering. We kunnen twee concurrerende benaderingen ten aanzien van het morele belang van veiligheid tegenover elkaar zetten. Beide worden beschouwd als ideaaltypen.

Volgens de eerste, gemeenschapsgerichte (ook wel: communitaristische) benadering is veiligheid van belang voor de constitutie van gemeenschappen. Dit is omdat veiligheid, in deze visie, uit de aard van de zaak een publiek goed is. Deze kwalificatie moet echter niet begrepen worden in de gebruikelijke, economische zin waarin 'publieke goederen' meestal gedefinieerd worden als goederen waarvoor het onmogelijk is consumenten uit te sluiten van het gebruik. Bijvoorbeeld een dijk is een publiek goed omdat het niet mogelijk is inwoners achter de dijk uit te sluiten van het profijt ervan. Als de dijk er eenmaal ligt, profiteert iedereen ervan. Daarom zal niemand individueel geneigd zijn een dijk – op de markt – aan te schaffen. Alleen de gemeenschap als geheel kan zorgen dat de voorziening toch tot stand komt. Hoewel veiligheid soms zo wordt voorgesteld, is zij geen publiek goed in deze economische zin. Wanneer A is ingehuurd voor diensten ter bescherming van B, maar niet van C, profiteert deze laatste in principe niet van A's diensten. Dat geldt overigens niet alleen voor bescherming geleverd door bedrijven, maar ook voor de veiligheidsinspanningen van de staat voor haar burgers. Het

1 Risico's als orkanen en aardbevingen, explosies van kernreactoren of chloortreinen vallen hier dus buiten.

blijkt bijna altijd mogelijk anderen uit te sluiten van het profijt van beschermingsinspanningen (Kerkmeester 2005).

Hoewel uitsluiting technisch mogelijk is, kan veiligheid ook als publiek goed worden beschouwd in een andere, niet economische maar sociologische zin. Als we kunnen uitsluiten, moeten we redenen aangeven waarom we dit desalniettemin niet zouden moeten doen. Dit is het hart van de eerste, gemeenschapsgerichte visie op veiligheid. Samenhangend draagt publiek geleverde veiligheidszorg volgens deze visie bij aan de constitutie van de gemeenschap. Veiligheid is in dit opzicht net als taal of een gemeenschappelijk territorium: het draagt bij aan de ervaring van burgers als lid van een gemeenschap. Veiligheid heeft dan een symbolische betekenis: het draagt bij aan de constructie van een gemeenschappelijke identiteit (Loader & Walker 2006, 2001).² Voorvechters van de gemeenschapsgerichte benadering, zoals Ian Loader en Neil Walker, presenteren dit als min of meer *ontologische* kwestie: mensen organiseren zich nu eenmaal in gemeenschappen en daartoe moeten zij door gemeenschappelijke ervaringen worden geconstitueerd, en daaronder is de voorziening van veiligheid.

Ik zou echter zeggen dat dit niet houdbaar is en er toch sprake is van een *morele* kwestie. Gemeenschapsvorming zelf is bovenal een morele keuze. Niets houdt mensen tegen zich buiten elke vorm van gemeenschap te begeven – of anders gezegd: niets houdt mensen tegen om zich in een buitengewoon vrijblijvende, losse gemeenschap te begeven waar ze elk moment weer kunnen uitstapen. Maar zelfs als we toegeven dat mensen zich altijd in min of meer hechte gemeenschappen moeten organiseren, dan nog is er debat mogelijk over de vraag in welke groepen zij zich organiseren. Het is niet evident dat vereniging van mensen in moderne natiestaten daarop het enig denkbare of beste antwoord is. En ook de logische connectie met veiligheid is niet vanzelfsprekend. Waarom moet veiligheidszorg een constitutieve rol spelen en zou deze rol niet door andere goederen kunnen worden gespeeld? Op drie niveaus zien we dus dat de conceptie van veiligheid als publiek goed in sociologische zin door en door moreel is.

Een alternatieve, individualistische (ook wel: liberale) benadering gaat uit van het individu en diens morele rechten. In deze visie is het uitgangspunt dat elk individu recht heeft op veiligheidszorg. Dat het genieten van een adequaat veiligheidsniveau als 'moreel recht' wordt gekwalificeerd, vindt zijn grondslag in het feit dat een zekere mate van veiligheid voor elk individu noodzakelijk is om te kunnen functioneren en participeren in de samenleving. Veiligheid is voor het individu daarmee een basisbehoefte, en burgers kunnen een moreel recht op de vervulling van die basisbehoefte claimen. Hier kan de analogie gemaakt worden met rechten op onderwijs, medische zorg en andere goederen die tot op een bepaald niveau moe-

2 Loader en Walker zien dit als een van de twee redenen waarom veiligheid een 'thick public good' is. De andere reden is dat de veiligheid van de één noodzakelijkerwijs verbonden is met die van de ander. Er is sprake van een strategisch dilemma waarin de veiligheid van elk individu afhangt van de bedreiging die andere individuen voor hem vormen en vice versa. De beste optie is daarom de zorg voor de veiligheid van de ander te internaliseren als noodzakelijk onderdeel van de eigen veiligheid – als de ander zich veilig voelt en mij niet als bedreiging ziet, zal hij minder snel een bedreiging voor mij vormen.

ten worden geleverd om het mogelijk te maken dat individuen zich ontwikkelen en participeren in de gemeenschap. In tegenstelling tot de gemeenschapsbenadering is deze individualistische benadering zich ervan bewust dat zij een morele lading toekent aan iets wat uit zichzelf niet moreel geladen is. Veiligheid krijgt een morele waarde omdat het van belang is voor individuen om überhaupt als individu te kunnen leven. Konden individuen het gemakkelijk af zonder veiligheidszorg, dan zouden zij ook niet een moreel recht erop kunnen claimen. De diepere legitimatie voor dergelijke morele rechten gaat meestal terug op een idee over de waardigheid van het individu die aan elk individu onvervreemdbaar toekomt. Daarbij speelt een idee van morele wederkerigheid een rol: omdat ikzelf niet zou willen dat anderen mijn morele rechten schenden, moet ik – als ik consequent ben – deze zelfde rechten ook aan anderen toekennen en mij daarnaar gedragen (Gewirth 1978). Het opzetten van een politiek en juridisch systeem om deze rechten te garanderen, is een noodzakelijke vervolgstap om dit in de praktijk te realiseren.

Als we beide benaderingen met elkaar vergelijken, zien we dat ze een andere *maatstaf* impliceren om de legitimiteit van veiligheidsvoorziening aan af te meten. In de individualistische benadering moet de reikwijdte van het moreel recht worden bepaald door de vraag te beantwoorden: welke organisatie van veiligheid is adequaat om het individu dat niveau van veiligheid te bieden waar hij recht op heeft? Op een adequaat veiligheidsniveau zijn de in de vorige paragraaf genoemde risico's in voldoende mate afgedekt (nooit volledig, aangezien dat onmogelijk is). Maar het is een politieke vraag, die per samenleving verschillend zal worden beantwoord, wat als voldoende wordt beschouwd. De normen daartoe verschuiven, en zijn afhankelijk van de mate van veiligheid die met de ter beschikking staande middelen gerealiseerd kan worden. Iets soortgelijks geldt voor de gemeenschapsgerichte benadering. Daarin is de relevante maatstaf anders, en gaat het om de vraag: welke organisatie van veiligheid is adequaat om de gemeenschap te constitueren? Ook dat vereist een politieke vertaling, die met veel onzekerheden omgeven is.

Laten we met deze beide benaderingen inzoomen op twee mogelijke obstakels voor een goede veiligheidszorg, bezien hoe markt en staat zich tot deze obstakels verhouden, en welke conclusies beide hierboven geschetste benaderingen daaraan verbinden voor de legitimiteit van markt en staat in veiligheidszorg.

2 Ongelijkheid in veiligheid

Het probleem van ongelijkheid in de veiligheidsvoorziening is dat van een ongelijk niveau van veiligheid toekomend aan verschillende individuen binnen een bepaalde gemeenschap. We dienen daarom te bezien wat de relatieve merites van staat en markt zijn met betrekking tot het bevorderen dan wel voorkomen van een dergelijke ongelijkheid. Een eerste gedachte-experiment is dat veiligheid uitsluitend via de markt zou worden geleverd (dat er dus geen door de staat georganiseerde politie zou zijn). Op een markt wordt veiligheid verdeeld net zoals andere goederen: op basis van koopkrachtige vraag. Individuen moeten een vraag uiten naar veiligheid (*willingness-to-pay*) en deze ondersteunen met koopkracht (*ability-to-pay*). Waar bescherming verdeeld wordt op basis van koopkracht zullen

diegenen die niet over voldoende koopkracht beschikken, geen bescherming voor zichzelf kunnen aanschaffen. Als we ervan uitgaan dat koopkracht enigermate tot zeer ongelijk verdeeld is, leidt dit potentieel tot grote ongelijkheden in de mate waarin individuen zich veiligheid kunnen permitteren.³

Kan de staat het zelf beter doen? Staatsvoorziening is in ieder geval zeker niet gevrijwaard van dit probleem. Formeel gezien leveren politie en justitie natuurlijk veiligheid aan iedereen in gelijke mate. Zij worden uit de belastingen gefinancierd, zodat individuele koopkracht geen rol speelt. Echter, het gevaar is niet denkbeeldig dat het profijt van deze staatsdiensten onevenredig terechtkomt bij sommige groepen die rijker en mondiger zijn dan anderen. Ook hier is enige partijdigheid dus niet te voorkomen. De aandacht en inspanningen van staatsdiensten kunnen worden 'gekaapt' (*capture*) door specifieke groepen burgers. Veiligheid wordt dan onder dekmantel van gelijke voorziening alsnog ongelijk verdeeld (Crawford 2006). Enige mate van kaping zal dus ook bij staatsvoorziening niet te voorkomen zijn. In welke mate dat het geval zal zijn, hangt af van het karakter van staatsvoorziening. We kunnen echter goede redenen geven om te veronderstellen dat er bij staatsvoorziening meer mogelijkheden zijn deze misstand te corrigeren dan bij marktvoorziening. Kaping van staatsdiensten kan namelijk door die groepen van burgers die zich achtergesteld voelen aan de kaak worden gesteld via klachtprocedures, actiegroepen, pressie in de media en via politieke partijen. Mits de openbare sfeer goed functioneert en deze klachten effect sorteren, is een controle op de staat mogelijk.

Hoe gaan de individualistische en gemeenschapsgerichte benaderingen met deze afweging om? Voor de individualistische benadering liggen de zaken relatief eenvoudig. De markt kan realisatie van het genoemde individuele morele recht op een adequaat veiligheidsniveau bij gebrek aan koopkracht niet garanderen. De ongelijkheid die ontstaat tussen burgers onderling in de realisering van hun morele recht op veiligheid is voor deze benadering onaanvaardbaar, althans *tot* het moreel vereiste niveau. Dit zal voor de individualistische benadering reden zijn de staat te laten voorzien in veiligheid tot dat niveau; maar tegelijkertijd om een *additionele* veiligheidsmarkt toe te staan voor het restant dat daar bovenuit gaat. Hoe hoger het adequate niveau dat wordt geleverd door de staat, hoe minder burgers uit zichzelf de behoefte zullen voelen extra veiligheid te kopen. Maar hoe we het adequate niveau ook definiëren, er zal altijd een groep burgers zijn die dit adequate niveau onvoldoende vindt en de markt opgaat om extra veiligheid in te kopen. De ongelijke uitkomsten als gevolg daarvan zijn op zichzelf *niet* illegitiem: immers, een ieder heeft al profijt van de levering van een adequaat niveau van veiligheidsvoorziening. Echter, er kan een dynamiek tussen markt en staat ontstaan waardoor het gevaar kan optreden dat de extra commerciële veiligheidsdiensten voor sommigen het adequate niveau geleverd aan allen zullen ondergraven; dat

3 Dit probleem kan theoretisch verholpen worden door iedere burger een persoonsgebonden budget van gelijke omvang te geven waarmee zij veiligheid voor zichzelf kunnen inkopen op de veiligheidsmarkt. Deze oplossing is echter lastig te implementeren: zij veronderstelt al een staat die deze budgetten weet te verzamelen door belastingheffing en uit te delen aan alle burgers. Zo'n staat moet daartoe een geweldsmonopolie bezitten en komt op gespannen voet te staan met de commerciële aanbieders van bescherming.

laatste komt dan in een neerwaartse spiraal terecht. Diegenen die op commerciële wijze zelf in hun veiligheid voorzien, kunnen bijvoorbeeld weigeren nog langer belasting te betalen voor publieke veiligheidszorg, zoals bij sommige *gated communities* in de VS (Blakely & Snyder 1999). Ook kan het gebeuren dat doordat de private sector de relatief makkelijke gevallen (personen, wijken) weet af te handelen, de politie met de moeilijkste gevallen blijft zitten waardoor zij niet meer op haar taak berekend is. De individualistische benadering zal vooral voor deze dynamiek willen waken, zodat levering van het door haar geprefereerde adequate veiligheidsniveau voor iedereen gewaarborgd blijft.

In de gemeenschapsgerichte benadering speelt een ander probleem, namelijk de definiëring van de relevante gemeenschap. Als veiligheid ertoe dient de gemeenschap te constitueren, wordt het urgent de gemeenschap te bepalen. Laten we voor het gemak de natiestaat nemen als grootst mogelijke *inclusieve* eenheid. Deze gemeenschap vertegenwoordigt dan 'het publieke' als zodanig. Veiligheid en andere publieke goederen dienen ertoe deze gemeenschap te constitueren. Dit zou kunnen leiden tot de conclusie dat de staat veiligheid moet leveren. Het probleem is dat binnen deze gemeenschap andere gemeenschappen zich ook moeten constitueren. Ook zij hebben – in dit geval 'lokale' – publieke goederen nodig om dat te doen: goederen waarvan leden van andere gemeenschappen worden uitgesloten, maar waarvan hun eigen leden profijt hebben. We kunnen hier denken aan heel gesloten en uitsluitende gemeenschappen die zelf de verantwoordelijkheid voor veiligheidszorg op zich nemen. Dit gebeurt in een enkel geval als leden van dergelijke subnationale gemeenschappen bij tourbeurt patrouilleren, al zullen zij meestal private bewaking op de markt inkopen. Of de markt een legitieme basis is voor veiligheidszorg hangt in de gemeenschapsgerichte benadering af van de keuze die men maakt: voor bevordering van de nationale gemeenschap, of van lokale gemeenschappen (of een compromis van beide). Alleen in het laatste geval is er een rol voor de markt. Ongelijkheden in veiligheid tussen die gemeenschappen moeten dan als onvermijdelijk neveneffect worden geaccepteerd.

3 Manipulatie van de vraag naar veiligheid

Tot nu toe heb ik over niveaus van veiligheid gesproken als een objectief gegeven: de objectieve veiligheidsituatie van een bepaalde stad, straat, huis, enzovoort kan worden weergegeven op een denkbeeldige schaal van heel veilig naar heel onveilig. Echter, zelfs als een zeer hoog objectief veiligheidsniveau wordt bereikt dan nog kan de *subjectieve beleving* of perceptie van (on)veiligheid daarmee niet overeenkomen. Een lage gepercipiëerde onveiligheid kan samengaan met een hoog niveau van objectieve onveiligheid (de persoon is dan roekeloos), en omgekeerd (bijvoorbeeld overgevoeligheid). Doordat beide vormen van veiligheid niet samenvallen, bestaat de mogelijkheid dat veiligheidsinspanningen het paradoxale gevolg hebben dat zij gevoelens van onveiligheid aanwakkeren in plaats van wegnemen (Zedner 2003; Loader 1999). Wie 's avonds laat op straat langs een wachtend peloton ME-ers loopt of voortdurend in de wijk alarmsystemen hoort afgaan, zal zich niet snel veilig wanen, ook al zijn er meer inspanningen voor zijn

veiligheid dan als die ME-ers of alarmen er überhaupt niet waren. De vraag wordt dan relevant welke vorm van veiligheidsvoorziening (markt of staat) het genoemde paradoxale, averechtse effect het minst in de hand werkt.

Op de markt, waar bescherming verkocht wordt al naar gelang er een koopkrachtige vraag is van consumenten, kan die vraag gemanipuleerd worden door de aanbieders van veiligheidsdiensten. De meest brute vorm van manipulatie is afpersing, waarbij geweld wordt ingezet om de aanschaf van diensten af te dwingen bij personen of organisaties die daartoe anders niet bereid zouden zijn. Voor de Nederlandse situatie van meer praktische betekenis is een subtielere manier: het aanwakkeren van onveiligheidsgevoelens bij toekomstige consumenten. De mogelijkheid dat subjectieve en objectieve veiligheid uiteenlopen, wordt door middel van vraagmanipulatie benut om een zo hoog mogelijk onveiligheidsgevoel 'aan te praten'. Daardoor ontstaat een vraag naar producten die, afgemeten aan de daadwerkelijke risicodreiging, overbodig zijn en is de subjectieve onveiligheid groter dan noodzakelijk. Regulering van de markt zou het probleem van vraagmanipulatie kunnen oplossen door de meest brute praktijken (zoals afpersing) te verbieden. De meer subtiele vormen van vraagmanipulatie, zoals te vinden in reclame en marketinguitingen, zouden echter moeilijker te reguleren zijn. Een verbod voert daarvoor waarschijnlijk te ver.⁴

Ook bij een staatsvoorziening kan vraagmanipulatie voorkomen. In dat geval is het niet commerciële concurrentie maar electorale concurrentie tussen politici die tot een exploitatie van gevoelens van onveiligheid en angst leidt, en daarmee tot opdrijving van inspanningen tot een niveau dat ligt boven wat redelijkerwijze te verantwoorden is met het oog op de daadwerkelijk bestaande veiligheidsrisico's (Garland 2001).⁵ Vraagmanipulatie kan ook hier tot op zekere hoogte worden bestreden, omdat het opdrijven van angstgevoelens en veiligheidsmaatregelen niet per definitie de enige electorale successtrategie is. Ook de tegenovergestelde strategie, waarbij niet op telkens meer repressie, maar juist op het aanpakken van de oorzaken van onveiligheid wordt ingezet, kan door het electoraat als een successtrategie herkend worden. Het paradoxale effect van veiligheidszorg kan door een staat verzacht worden doordat zij beide strategieën in haar arsenaal heeft, waar op de markt alleen de eerste strategie commercieel aantrekkelijk is.

De uiteindelijke keuze voor markt of staat (of voor een bepaalde combinatie van beide) hangt ook hier af van de vraag of men een individualistische of een gemeenschapsgerichte benadering kiest. In de individualistische benadering staat als gezegd het morele recht op een bepaald niveau van veiligheid centraal. De burger heeft recht op dit (objectieve!) niveau, geleverd door de staat. Hoe zich dit vervolgens vertaalt naar de gevoelens van diezelfde burger is voor deze benadering niet relevant. Immers, de staat kan alleen goederen en diensten leveren, maar heeft geen controle over de gevoelens van haar burgers. In een liberale theorie is dat ook uitdrukkelijk niet de bedoeling: de gevoelens van het individu beho-

4 Over de vraag in hoeverre de huidige regulering op dit moment adequaat is, verschillen de meningen (Van Dijk & De Waard 2001; Stenning 2000; Zedner 2006).

5 Overigens kan ook het belang van overheidsbureaucratieën bij continuïteit bijdragen tot het aanwakkeren van onveiligheidsgevoelens.

ren tot diens privésfeer, waarin de staat zich niet moet mengen. Als burgers zich onveiliger wanen dan zij daadwerkelijk zijn, is dat dus uiteindelijk hun eigen probleem. Een mogelijk gevolg van deze principiële stellingname is dat vanuit deze benadering de vraagmanipulatie in de markt minder als probleem wordt gezien, en regulering om deze in de hand te houden lakser is.

In een gemeenschapsgerichte benadering daarentegen is het voor de hand liggend de subjectieve beleving van veiligheid als een onderdeel van veiligheid zelf te zien. Niet alleen een onveilige straat of stad is een probleem, maar ook de onveiligheidsgevoelens van haar bewoners. Dit is zo omdat de succesvolle constitutie van een gemeenschap niet alleen afhangt van de daadwerkelijk gerealiseerde veiligheid, maar ook van de mate waarin burgers dit succes als zodanig waarnemen. Een veilige burger die zich onveilig waant, zal zich alsnog teruggeworpen voelen op zichzelf, en zich geen onderdeel voelen van een beschermende gemeenschap. Met andere woorden, diens identiteit (lid van de gemeenschap) en de symbolische betekenis van publieke veiligheidszorg voor de identiteit, vereisen dat ook onveiligheidsgevoelens worden aangepakt. Vanuit deze benadering ligt het voor de hand risicovolle tendensen in de markt te beteugelen en straffere regulering toe te passen, of de veiligheidsmarkt waar mogelijk in te perken.

4 Conclusie

Het maakt nogal wat uit of de betekenis van veiligheidszorg wordt gebaseerd op het belang van het individu of van de gemeenschap. Zoals ten aanzien van twee problemen uit de veiligheidsdiscussie – ongelijkheid en onveiligheidsgevoelens – blijkt, leiden beide tot andere visies op het relatieve gewicht van markt en staat. Dit is van belang in een tijd waarin private veiligheidszorg steeds meer in de belangstelling komt en de staat zich op haar kerntaken moet beraden. De argumentatie hierboven was louter illustratief en te schetsmatig om harde conclusies aan te verbinden. Ook andere normatieve benaderingen zijn buiten beeld gebleven. Desalniettemin hoop ik met de geschetste gedachtegang de noodzaak aangetoond te hebben om achter de beleidsconsensus te graven en de daarin verborgen normatieve *dissensus* aan het licht te brengen. Alleen zo kan een helder en gefundeerd antwoord worden gekregen op de verhouding tussen markt en staat.

Literatuur

- Blakely, E.J. & M.G. Snyder (1999) *Fortress America. Gated Communities in the United States*. Washington D.C.: Brookings Institution Press.
- Crawford, A. (2006) 'Policing and Security as "Club Goods": The New Enclosures?' In J. Wood & B. Dupont (eds.), *Democracy, Society and the Governance of Security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dijk, F. van & J. de Waard (2001) *Publieke en private veiligheidszorg. Nationale en internationale trends*. Den Haag: Ministerie van Justitie.

- Garland, D. (2001) *The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Gewirth, A. (1978) *Reason and Morality*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Kerkmeester, H.O. (2005) 'Privatisering van veiligheid: economische aspecten'. In L.C. Winkel, J.J.M. Jansen, H.O. Kerkmeester, R.J.P. Kottenhagen & V. Mul (eds.), *Privatisering van veiligheid*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Loader, I. (1999) 'Consumer Culture and the Commodification of Policing and Security'. *Sociology*, 33 (2), 373-392.
- Loader, I. & N. Walker (2001) 'Policing as a Public Good: Reconstituting the Connections Between Policing and the State'. *Theoretical Criminology*, 5 (1), 9-35.
- Loader, I. & N. Walker (2006) 'Necessary Virtues. The Legitimate Place of the State in the Production of Security'. In J. Wood & B. Dupont (eds.), *Democracy, Society and the Governance of Security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stenning, P.C. (2000) 'Powers and Accountability of Private Police'. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 8, 325-352.
- Zedner, L. (2003) 'The Concept of Security: An Agenda for Comparative Analysis'. *Legal Studies*, 1, 153-176.
- Zedner, L. (2006) 'Liquid Security. Managing the Market for Crime Control'. *Criminology and Criminal Justice*, 6 (3), 267-288.

Dr. Rutger (R.J.G.) Claassen is Universitair Docent Politieke Filosofie aan de Universiteit Leiden, Departement Politieke Wetenschappen. Contactadres: Postbus 9555, 2300 RB Leiden. Tel. 071-5273929. E-mail: claassenrjg@fsw.leidenuniv.nl.